

Kriminalitetsprofiler & kriminalitetsforebyggelse - hvem & hvordan?

Liv Os Stølan, projektleder, cand.polit./kriminolog

Socialrådgiverdage 2017
Workshop C10: Retspsykiatri

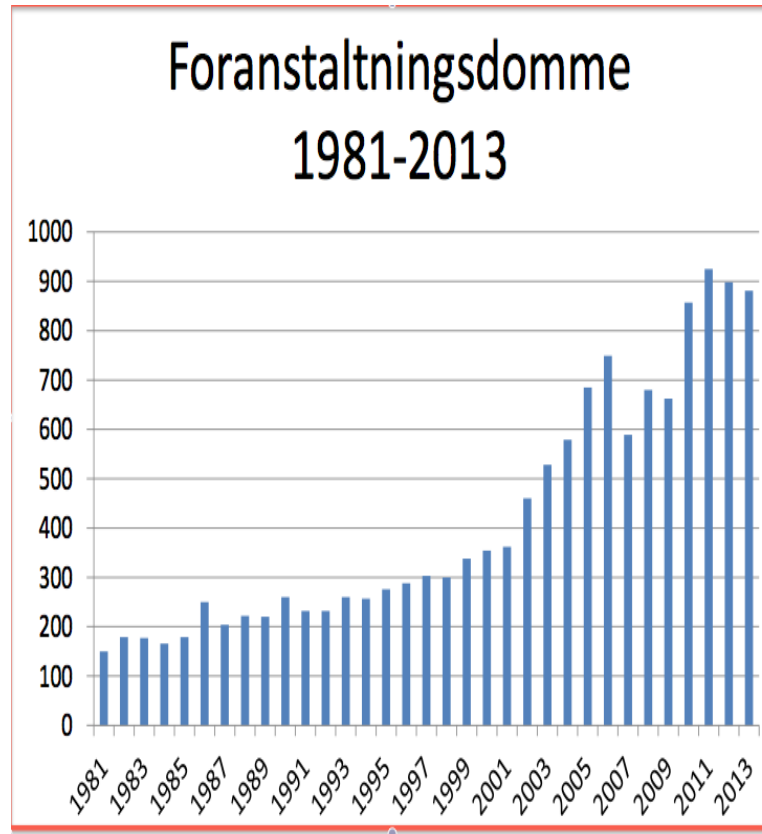
Nyborg 1. – 2. november 2017

En retspsykiatrisk patient: skyldig og straffri

- Ifølge Straffelovens § 16 skal personer, der på gerningstidspunktet for en kriminel handling var utilregnelig på grund af sindssygdom eller tilstande, **der må ligestilles hermed, ikke straffes**. Personer der på anden måde er psykisk forstyrret, kan også idømmes psykiatrisk behandling jf. Straffelovens § 69, såfremt det findes formålstjeneligt ift. at forebygge ny kriminalitet.
- **I stedet for straf, idømmes personen en psykiatrisk særforanstaltning, f.eks.**
  - **Anbringelsesdom:** Dom til anbringelse på psykiatrisk afdeling (udgang m.m. afgøres af Statsadvokaten).
  - **Behandlingsdom:** Typisk dom til psykiatrisk behandling, med mulighed for indlæggelse (evt. med tilsyn af Kriminalforsorgen i Fridhed; behandlingsansvarlig overlæge i samarbejde med KIF beslutter indlæggelse).
- **Formålet med de psykiatriske særforanstaltninger er at forebygge ny kriminalitet.**

Foranstaltningsdomme i Danmark

- Prævalens: 2001: **1445**
2014: **4393**
2017: **4500?**
- Ambulant behandling: ca. **80 %**
- Indlagte: ca. **20 %**
- De fleste retspsykiatriske behandlingsforløb (ca. **60 %**) varetages i almenpsykiatrisk regi

To forudsætninger for en dom til behandling:

Store variationer:

- mellem domme
- mellem behandlingsforløb
- svingninger i løbet af det enkelte behandlingsforløb

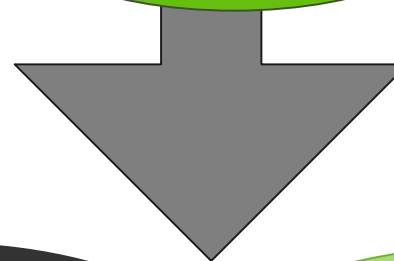
En undersøgelse af en særlig belastet og belastende retspsykiatrisk population:

- Alle patienter behandlet i et specialiseret retspsykiatrisk opsøgende team over en periode på 7 ½ år (n= 181)
- Journalmateriale (inkl. mentalerklæringer, domme m.m.)

Demografi og
sociale forhold

Kriminalitet

Psykiatri

Kriminalitetsprofiler

Vold og trusler mod
offentlig ansatte

Kriminalitetsprofiler i en dansk retspsykiatrisk population – udfordringer for psykiatriens kriminalitetsforebyggende opgave?¹

Af Liv Os Stølan,² Hans Raben,³ Lis Sørensen,⁴ Mette Brandt-Christensen⁵ og Jette Møllerhøj⁶

Abstract

The aim of the study is to identify and describe a number of characteristics among a selected sample of mentally disordered offenders referred to a specialized forensic assertive community treatment team in Copenhagen (n=181). Looking at a number of variables, the study identifies a heavily burdened patient population in terms of social marginalization, serious mental illness, and criminal acts. Having identified a huge variety and number of typologies of criminal acts, we argue that the task of preventing recidivism to new crime not clear among mental health professionals. Furthermore, it proves difficult to prevent crime when the typologies of crime are diverse and widespread. It is one thing is to prevent violent crimes: closely related to an actual psychotic mental state and quite another to prevent drug crimes or property crimes not so obviously related to a mental disorder. The article concludes that we need to increase our knowledge and awareness of risk and protective factors specifically related to criminal recidivism and improve cooperation between hospital psychiatry, social services and probation services.*

1. Baggrund

I Danmark er der over de sidste årti set en tredobling i antallet af retspsykiatriske patienter, fra 1445 unikke patienter i 2001, til 4393 patienter i 2014.⁷ Dette er personer, der er kendt skyldige i at have begået kriminalitet i henhold til straffeloven, men som af domstolen er kendt straffrie på grund af »sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles hermed«,⁸ og er idømt en psykiatrisk særforanstaltning. Formålet med den psykiatriske særforanstaltning er, at den »findes formålstjenlig for at forebygge yderligere lovovertrædelser.«⁹ Det kriminalitetsforebyg-

* Title in English: *Typologies of crime committed by mentally disordered offenders: A challenge to the statutory task in hospital psychiatry of preventing recidivism to criminal acts.*

Artikel publiceret i:

Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab

Nr. 3 2016, p. 245 - 270

Population: De særligt belastede og de særligt belastende

- Patienterne henvises til teamet pga. problemstillinger der gør dem svære at rumme i de almenpsykiatriske ambulante tilbud, fx:
  - Kriminalitetens art, typisk personfarlig kriminalitet
  - Aggressiv og truende adfærd
  - Væsentligt brug af rusmidler
  - Modvillige til at følge den idømte behandling
- Problemkompleksiteten er ofte omfattende, og patientgruppen kan af behandlingspsykiatrien opleves som værende blandt dem, der er mest belastende at behandle

En kriminalitetsbelastet og strafferetslig erfaren population

- 181 personer: dømt for minimum **4000** kriminelle forhold (tidligere kriminalitet, indekskriminalitet, evt. ny kriminalitet i behandlingsforløbet).
  - **77 %** af den samlede kriminalitetsmængde er *ikke-personfarlig* kriminalitet.
  - Mest udbredte ikke-personfarlig kriminalitet: berigelseskriminalitet; stoffer; brud på trafiklovgivningen; hærværk
  - Mest udbredte personfarlig kriminalitet: vold/trusler mod offentlig ansatte; anden vold; røveri
- 8 af 10 er tidligere idømt en strafferetslig sanktion:
  - I alt **1295** strafferetslige sanktioner:
    - **523** fængselsstraffe
    - **361** foranstaltningsdomme
    - **411** "andre sanktioner" (fx bøde, førerret til bil)

Marginaliserede positioner

- **Anbringelser udenfor hjemmet:** 3 af 10 har været anbragt i en socialpædagogisk institution eller plejefamilier før fyldte 18 år
- **Manglende skolegang og lavt uddannelsesniveau:** 3 af 10 ikke fuldført grundskolen; 2 af 10 har en afsluttet eksamen ud over grundskoleeksamen
- **Næsten alle er førtidspensionister eller uden arbejde:** 9 af 10 modtager offentlig forsørgelse
- **Mange har en etnisk minoritetsbaggrund:** 5 af 10 har en etnisk minoritetsbaggrund. De fleste har levet størstedelen af livet i Danmark
- **Rusmidler:** minimum 7 af 10 har et brug af legale eller illegale rusmidler på tidspunktet for indekskriminalitet

Massiv erfaring med det psykiatriske system: Sygdomsgrad og kontaktmønstre

- Kun **5 %** i den samlede population har ikke tidligere været i kontakt med det psykiatriske behandlingssystem før indekssdom
- Mange indlæggelser på psykiatriske afdelinger
  - Mere end 5 indlæggelser: ca. 50 %.
  - Kun 10 personer har aldrig været indlagt på psykiatrisk afdeling.
- Lange indlæggelser på psykiatriske afdelinger: 6 af 10 af den samlede population har været indlagt i >1 år.

Tre kriminalitetsprofiler

Store forskelle og stor bredde i patientgruppens samlede kriminalitetsbelastning:

- Tre kriminalitetsprofiler (efter hvor kriminalitetsaktive de har været i deres samlede kriminelle karriere):
  - **Debutanterne** (n=32): er ikke tidligere dømt for kriminalitet
  - **Lejlighedsvis kriminel/mellempofil** (n=69): i gennemsnit dømt for mindre end 1 forhold pr. år siden kriminel debut
  - **De tungt kriminalitetsbelastede/tung profil** (n=71): er i gennemsnit dømt for minimum 1 forhold pr. år siden kriminel debut

Tung kriminalitetsprofil = generelt mest belastet

	Debutanter (n = 32)	Medium profil (n = 69)	Tung profil (n = 71)
Anbragt udenfor hjemmet i løbet af opvæksten	10 %	30 %	50 %
Gennemført 9 års skolegang	80 %	70 %	50 %
Brug af rusmidler ved indekskriminalitet	30 %	70 %	70 %
Etnisk minoritetsbaggrund	40 %	40 %	60 %

Psykiatri: høj sygdomsgrad og mange psykiatriske kontakter

- Patienterne har samlet en udbredt erfaring med det psykiatriske behandlingssystem, hvilket afspejles i en udtalt sygdomsgrad, et lavt socialt funktionsniveau og derved et stort behov for pleje, behandling og social støtte
- Tidligere indlagt på psykiatrisk afdeling:
  - Tung profil: 60 %
  - Mellempofil: 50 %
  - Debutanterne: 40 %
- Tidligere modtaget psykofarmakologisk behandling:
  - Tung/Mellempofil: 90 %
  - Debutanterne: 70 %
- Alder ved første kontakt: fra 0 til 52 år

Indekskriminalitet

	Debutanter (n = 32)	Medium profil (n = 69)	Tung profil (n = 71)
KUN voldskriminalitet i indeksdom	66 %	54 %	26 %
Antal kriminelle forhold i indeksdom (gns.; alle typer kriminalitet)	3.4	4.4	6.8

To hovedprofiler

- **Debutanter:**
  - Omfattende sygdomshistorik
  - Psykiatrisk debut før kriminel debut
  - Smallere kriminalitetsportefølje og primært (..men ikke kun..) personfarlig kriminalitet/voldskriminalitet
- **De kriminalitetserfarne:**
  - Omfattende sygdomshistorik
  - Kriminel debut før psykiatrisk debut
  - Bredere og mere omfattende kriminalitetsportefølje

... en sammensat, kompleks og heterogen patientpopulation

... idømt en psykiatrisk særforanstaltning, hvis formål er at forebygge ny kriminalitet...

Diskussion og perspektivering

- En omfattende og overtaget opgave → En udfordrende opgave
- Er tale sølv og tavshed guld, når det drejer sig om kriminelle handlinger? – ”den klassiske retspsykiatriske patient”
- Hvilken type kriminalitet og hvilken type kriminalprævention?
- En uklar opgave? – hvem gør hvad, hvornår og hvordan?

Tak for opmærksomheden!

liv.os.stoelan@regionh.dk

Web:

www.psykiatri-regionh.dk/kfr

Intra:

Intranet.regionh.dk/rhp/kfr

